

Kolaboranti, prodaní politici. Ekonom promlouvá o tom, jak prý peníze doslova odtékají z Česka

25. 8. 2016 10:24

ROZHOVOR Proč je voda tak drahá? „Problém je, že peněžní toky z vody ovládly koncerny a ty odsávají jediný zdroj obnovy trubek, peníze, které platí lidé za vodu, mimo vodárenské odvětví na své účty do zahraničí. Takto je dnes bohužel systém nastaven. Což umožnili v řadě regionů zavést zmanipulovaní zastupitelé, které k tomu přesvědčili ‚kolaboranti‘ z vlastních řad, kteří často skrytě pracovali pro zahraniční koncerny nebo jejich naháněče,“ říká v rozhovoru pro ParlamentníListy.cz makroekonom, vodárenský konzultant Radek Novotný. Spoluvinu však podle něj nese i ministerstvo zemědělství, které mělo v okresních vodárnách právo veta a mohlo vše zastavit.

 Tweet

 G+1 2

 To se mi líbí Sdílet To se líbí 418 lidem. Buďte první mezi svými přáteli.

Vodné a stočné za jeden kubík stálo před rokem 1989 necelou korunou. Dnes tato částka přesahuje mnohde sto korun. Asi nic se procentuálně nezdražilo o tolik jako voda. Asi nejsem sám, komu to vrtá hlavou. Čím to je podle vás?

Voda je cenově nejrychleji rostoucí komoditou ze všech. Důvodů je několik. Když jsme vstoupili do Evropy, bylo jasné, že ceny vody, plynu či elektřiny se budou postupně vyrovnávat s cenami na Západě. Dnes jsme v některých regionech cenově na úrovni Paříže, ale příjmy lidí nejsou ani poloviční.

Za minulého systému se do infrastruktury moc neinvestovalo. Potřeba peněz do obnovy podfinancovaného odvětví byla obrovská, ale problém je v tom, že jsme polštář vzniklý z růstu cen nevyužili k obnově infrastruktury, ale velké množství peněz, které se vybralo od lidí kvůli zdražování, odteklo do zahraničí. Uzavřeli jsme často doslova vazalské smlouvy se zahraničními firmami a zisky z vody končí v zahraničí. Přitom náklady zůstaly na městech a obcích či městských vodárnách.

Mnoho velkých vodárenských společností je v rukou zahraničních vlastníků, proto zisky z „naší“ vody končí u nich. Kdo za to může? Kdo jim je – a ještě za nevýhodných podmínek – prodal?

V první etapě se státní podniky rozdělily na okresní vodárny. Vznikly akciové společnosti a stát vodárny zadarmo předal městům a obcím. Z jedenácti velkých krajských vzniklo zhruba 40 až 50 okresních. Bylo to logické. V Praze nevědí, kdy mají v Ostravě obnovovat trubky. Ať si to radnice rozhodují samy. V roce 1993 držely v okresních vodárnách, v akciových společnostech, přes 90 procent akcií města a obce. Veškerou zodpovědnost za obnovu infrastruktury a kvalitu vody převzaly samosprávy. Stát si nechal jen zlatou akci. Takovou pojistku, aby nikdo nemohl vodárny vykrást. Tu měl Fond národního majetku. Mohl říci – tohle ne – tohle je v rozporu se zájmy státu a občanů.

Takže kdo za to může? Zaprvé: Koncernům nebo jejich naháněčům se podařilo namotivovat pár lidí, kteří seděli v důležitých funkcích ve velkých městech, např. v pozici náměstků primátorů a současně v představenstvu okresní vodárny. Tito lidé skrytě manipulovali s ostatními kolegy v zastupitelstvech – začali šířit informace typu: vodárna nemá peníze, bude všechno drahé, oni to všechno vyřeší, zafinancují, zajistí dotace. Přes zmanipulované zastupitele pak bylo snadné získat souhlas k uzavření nevýhodných smluv s koncerny.

Takže podle mne jsou viníky „kolaboranti“, kteří zmanipulovali zastupitele velkých měst a poté malých obcí. Za pozornost ovšem stojí i činnost ministerstva zemědělství, které disponovalo onou zlatou akcií. Vědělo, co se děje ve vodárnách, ale na valných hromadách přitom hlasovalo PRO smlouvy a vyvedení zisků z vody do soukromých rukou. Vinu tedy nesou někteří „politici“ a také ministerstvo zemědělství.

O které době se bavíme?

Vše začalo v roce 1997 a probíhalo do roku 2006. Devět let. Někde to šlo, někde zastupitelé prozřeli a začali vodu bránit. Jde o velké peníze, proto pokusy o to ovládnout monopol vody probíhal v čase klidně dvakrát, třikrát. V Přešově to zkusili třikrát, to samé v Kroměříži, Náchodě, Pardubicích, a přitom se zde podařilo vodárny ubránit. Ale třeba u sousedů v Hradci nebo ve Zlíně nikoliv. Někteří „politici“ tam byli tak „namotivováni“, že do toho šli i s rizikem žalob. Věděli, že po dobu trvání smluv 30 let dávno v politice nebudou.

Kdyby se toto nestalo a stát si nad těmito společnostmi udržel kontrolu, byla by voda levnější?

Možná ne, ale měli bychom obnovené trubky. Na to máme přímý důkaz díky tomu, že se cca polovina okresních vodáren podařila zachovat v rukou měst a obcí. Máme tak přímé porovnání. Když se podíváte na www.pravdaovode.cz/vodarny, tak tam najdete mapu České republiky a přehled, kde jsou vodárny v rukou měst a kde naopak v rukou koncernů. A jsou tam i data pro srovnání. A zjistíte, že vodárny v rukou měst mají vesměs nižší cenu vody, současně více investují a ještě navíc čerpají dotace z EU na obnovu infrastruktury. Pokud nižší cenu vody nemají, o to více mají zainvestováno. Příkladem je Vsetín – hornatý terén, složitá dostupnost, menší hustota lidí. Tím pádem jsou investice nákladnější. Zde realizace investic přesáhla dvě miliardy a ke každé dotaci musíte zajistit spolufinancování. Jak? Vyberete peníze od lidí. Takže cenu vody zde mají o něco vyšší než např. v Kroměříži, ale pořád nižší než v sousedním Zlíně, kde je hospodaření s vodou v rukou zahraniční firmy. Ve Vsetíně čerpají dotace, mají doinvestováno a není důvod honit zisky. Kdežto ve Zlíně koncern zisky honí, a právě proto žádné dotace nemají. Lidé přitom již do zahraničí poslali v ceně vody cca 700 milionů korun. Proto nemají peníze na řadu investic a současně mají cenu vody léta nejdražší v kraji.

Takže v ČR je to půl na půl, co se týče zahraničních a domácích vlastníků vodárenských firem?

Je to zhruba půl na půl, co se týče počtu vodáren v ČR. Z pohledu počtu obyvatel, které vodárny zásobují vodou, je to zhruba sedmdesát procent na třicet procent ve prospěch koncernů, protože ty kontrolují vodu ve velkých městech. Koncerny k nám přišly na vodě a na nás vydělat, ne nám pomáhat.

Voda se teď také stala předmětem předvolebního boje. Ministerstvo životního prostředí připravilo novelu vodního zákona, který počítala s navyšováním plateb za čerpání podzemních vod. Čehož využila ČSSD, která je ale koaličním partnerem ANO a předtím proti tomuto návrhu podle ministra životního prostředí Brabce neměla námítky, a vyrukovala s billboardy, že je proti zdražování vody. Brabec návrh stáhl. Jak vidíte vy tohle?

Myšlenka ve smyslu zajistit do Státního fondu životního prostředí peníze, které se potom mohou použít do obnovy infrastruktury, je z prvního pohledu rozumná. Ale nejde o systémové řešení, protože celý systém bohužel funguje jako cedník. Lidé, města a stát do něho nalévají peníze a dole je systém navrtán a zde odtékají miliardy vybrané od lidí za vodné a stočné do zahraničí. Řádově až pět miliard ročně. Pokud tedy od lidí vyberu např. ročně 200 milionů korun navíc na poplatcích, a každý rok z odvětví odečte pět miliard (a tato částka každý rok roste), tak jsme neudělali systémové opatření. Je třeba zrušit cedník, a ne zvyšovat poplatky.

Kdyby nebyl systém nastaven na model cedníku a chyběly by v něm peníze, tak tomu rozumím a poplatky nejsou jako řešení od věci. Ale když je špatný systém a peníze odtékají pryč?

Jste autorem projektu Pravda o vodě. Co vaše činnost obnáší a čeho chcete dosáhnout? Jestli tomu dobře rozumím, dostat vodu a hospodaření s ní zpět pod kontrolu státu?

„Ano, základní myšlenka je zrušit absurdní systém, kdy mezi lidmi a vodou stojí zahraniční firmy a překupníci. Vodárny, které se podařilo ubránit, fungují z pohledu občana a měst efektivněji. Hlavním cílem je zastavit uzavírání vazalských smluv a vrátit hospodaření s vodou zpět do rukou státu, měst a obcí.

Pochopili to i na Západě, i když jim to trvalo třicet let. Spustil jsem proto iniciativu Voda 300 <http://pravdaovode.cz/voda-300/>. Právě tři sta politiků totiž rozhoduje o tom, jak je systém s vodou nastaven pro nás, deset mil. občanů ČR. Jde o 81 členů senátu, 200 členů Poslanecké sněmovny, 17 členů vlády, ombudsmana a nejvyššího státního zástupce.

Tito lidé mohou přijít s legislativní úpravou, zadat ke zpracování návrh nápravy výboru, odboru či ministerstvu. Nebo přijít s vlastním návrhem úpravy legislativy. Základní pravidlo, které je třeba respektovat, je toto: Kdo financuje obnovu infrastruktury, je prioritně oprávněn čerpat zisky z vody. Je to logické. Když vykopete studnu, tak inkasujete zisky. S trochou nadsázky: Vy byste investoval do studny a pak si ke studni postavil „frantika“, který vám z ní bude prodávat vodu a inkasovat od vás zisky z vody?

Ve Francii natočili dokument „Voda vydělává aneb Jak korporace bohatnou na vodě“, zkušenosti zde předávají především politici a je k dispozici v České republice. Rozhodl jsem se proto našich 300 vrcholných politiků informovat. Nakoupíme tři stovky těchto dokumentů a doplníme je výzvou, aby se politici s problémem seznámili a jednali stejně rozumně jako politici na Západě, kteří po zkušenostech s koncerny pochopili, že je nutné vrátit vodu zpět do rukou měst.

Tam, kde jsou smlouvy uzavřeny protiprávně, je lze zrušit přes soudy, tam, kde smlouva vyprší, lze rozhodnout ji znovu neuzavírat. Tam, kde někdo vodárnu koupil, ji lze odkoupit zpět. Například stát nebo kraj.

Takže o tom nebude rozhodovat jen tři sta politiků, ale i další, krajsí, městští?

Ano. Ale těch 300 vrcholných politiků je klíčových. Pokud v programech politických stran bude uvedeno, že chtějí dostat vodu zpět do vlastnictví měst, obcí, krajů či státu, asi těžko pak bude moci chodit nějaký místní kolaborant a říkat: „Chci vodu a zisky z ní předat cizincům.“

Cílem projektu Pravdy o vodě je také dostat zásadní informace k politikům, kteří rozhodují. Ty najdou na <http://pravdaovode.cz/zastupitelum/>. Dát informace také lidem a pomoci jim vytvořit veřejné mínění, kdy lidé bude vědět, proč má být voda v rukou měst a obcí, a ne cizinců. Ukázat, co to přinese za efekty pro města a občany, a především spustit proces vracení vody do rukou státu, měst a obcí.